СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 199. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 26-го серпня 1936. — VOL. XLIV. No. 199. Jersey City, N. J., Wednesday, August 26, 1936 THREE CENTS

ЛАНДОН ЗА СВОБОДУ ПРЕСИ, ШКОЛИ Й РАДІЯ

ЧОТОКВА (Ню Йорк). — Республиканський кандидат на президента Злучених Держав, ґубернатор стейту Канзас, Ландон, виголосив тут в амфітеатрі інституції Чотоква, присвяченої ширенню позашкільної освіти серед дозрілих людей, промову про школу й народню освіту.

Коло 8,000 осіб сиділи в амфітеатрі, а коло 4,000 осіб прислухувалися промові, стоячи. Президент інституції привитав Ландона як старого приятеля інституції та виховання, кажучи, що все населення краю цікавиться поглядами Ландона на справи виховання.

У своїй промові ґубернатор Ландон заявився за повну свободу школи, преси й радія. Він говорив, що ці засоби освіти людини повинні бути незалежні від усякої диктаторської влади. Вчителі повинні мати повну свободу представляти науково свої погляди, одначе вистерігаючися пропаґанди. Він заявлявся теж проти віддавання шкільництва під адміністрацію федерального уряду; школи повинні бути під місцевим зарядом, під начальним доглядом стейтів. Це були випади проти адміністрації Рузвелта.

Заявився теж Ландон проти накладання на вчителів обовязку складати спеціяльні присяги льояльности або патріотизму, бо, на його думку, вчителі не повинні складати ніяких присяг, яких не обовязані складати звичайні горожани. Ця частина зверталася проти Виліема Рендолфа Герста, котрий у своїх ґазетах усе вів пропаґанду за вчительські присяги.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПРОГОЛОШЕННЯ ОРҐАНІЗАЦІЇ ТАВНСЕНДА ЗБАНКРОТОВАНОЮ.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Перед судом ведеться переслухання в справі позву проповідника Алфреда Райта, бувшого директора орґанізації Тавнсенда, за проголошення орґанізації збанкротованою.

Адвокати позовника кажуть, що перегляд книг орґанізації виказує, що орґанізація має ще в касі $25,000 та що вона видала 1 міліон 250 тисяч долярів. На запит адвокатів, що директори орґанізації зробили з цими грішми, д-р Тавнсенд, що придумав плян пенсії на старі роки та почав цю орґанізацію, заявив, що він видав ці гроші передовсім на орґанізування клюбів орґанізації. На запит адвокатів він сказав, що проповідник Смит, наслідник луізіянського диктатора Гуї Лонґа, не бере від орґанізації платні, а тільки зворот коштів подорожі.

ПЯТЬ МАЙНЕРІВ ЗГИНУЛИ В КОПАЛЬНІ.

ВИЛКС БЕРІ (Па.). — У копальні вугля підприємства Соливен Трейл Ковл Ко. у Клір Спрінгз скоївся підземний вибух, а за ним так звана чорна курява й обвал. Згинули притому 5 майнерів, між ними: 22-літній Едвард Макар з Питстону й 28-літній Андрій Стефанко з Олд Фордж. Їх тіла вже добуто.

Вибух скоївся незадовго по розпочаттю роботи. Кажуть урядники підприємства, що вибух викликаний тим, що при обвалі каміння впало на скринку динаміту.

РУЗВЕЛТ ЗАПРОШУЄ ЛАНДОНА НА ОБІД.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт запросив ґубернаторів стейтів, навіщених посухою, до Де Мойн на день 1-го вересня на конференцію в справі допомоги цим околицям. Між запрошеними є ґубернатор Канзасу, Ландон, що кандидує проти Рузвелта на уряд президента Злучених Держав.

Президент просить ґубернаторів прибути до нього до спеціяльного поїзду на обід.

ЗА ЗВІЛЬНЕННЯ СУДДІВ ВІД ПОЛІТИЧНИХ ВПЛИВІВ.

БОСТОН.—Відкриваючи конвенцію Американської Адвокатської Палати, президент орґанізації, нюйорський адвокат Ренсом, взивав 3,000 приявних делеґатів до оборони основних свобід американських горожан. Притому заявився за те, щоб судді були звільнені від політичних впливів.

І КАНАДА МАЄ ПОСУХУ.

ОТАВА (Канада). — Канадійський міністер фінансів каже, що посуха в південній частині провінції Саскачеван і в Алберті стала питанням, яке має розвязати домінальний уряд; кошти заради посусі має покрити населення всеї Канади.

НАПАД ВЕТЕРАНА НА ЖІНКУ.

ВЕСТМИНСТЕР (Меріленд). — Вернон Ламен, 38-літній ветеран світової війни, пострілив тяжко вистрілом свою жінку. 11-літній синок побіг до сусідів кликати помочі. Шериф каже, що стіни спальні, де відбулася стрілянина, побиті шротом.

Слідство виказало, що Ламен терпить на умове збочення, в якім йому здається, що він цілий час гониться за банковими бандитами.

ПРОЦЕС ПРОТИ „ЧОРНОГО ЛЕҐІОНУ".

Уряд уже арештував у Дітройті 13 людей з 22 обвинувачених за принадлежність до „Чорного Леґіону". Прокураторія каже, що висліди слідства проти організації, яке прокураторія далі веде, дає прокураторії підставу домагатися поставлення на суд ще інших людей за злочинну роботу „Чорного Леґіону".

ЗНУЩАЛИСЯ НАД НЕМОВЛЯТАМИ.

Якісь Збжежняки коло Варшави дістали з захисту на виховання двоє нмовлят, розуміється, з місячною громадською грошевою підмогою на їхне виховання в сумі 190 злотих. Та, видно, Збжежнякам залежало на тих 190 злотих, а немовлят вони не терпіли, бо окружний суд засудив Антона й Яніну Збжезняків на 6 місяців вязниці за знущання над повіреними їм до виховання немовлятами. Сусіди завважили, що Збжезняки били немовлят, велися з ними нелюдяно, а навіть замикали їх у темній комірці.

КІСТЯКИ ЗПЕРЕД 700 ЛІТ.

Підчас перекопування одної вулиці в Познані знайшли робітники 23 кістяки без домовин, що були звернені головами на схід. Досліди виявили, що кістяки походять з XIII. століття, а навіть може і вчаснішої доби.

ПОХОРОН ПОГАНИНА.

В Ковні (Литва) відбувся похорон литовського діяча князя Ґедиміна Бежанскіса. Його тіло спалили в крематорії. Цікаво, що покійний почитав поганського божка Перкунаса.

НЕБУДЕННА ПРИГОДА.

Небуденна пригода склалась у ґрабстві Гогенцолерн у Віртемберґії. Селянин орав поле і підчас орки нагло запався кінь з плугом під землю. Перестрашений селянин побіг до села і вернувся з людьми. Але переконався, що „страх має великі очі", бо на споді 8 метрів глибокої ями, що запалася, стояв кінь з плугом і відпочивав.

РОЗВОДИ І ДІТИ У СОВЕТАХ.

Советська офіційна статистика стверджує, що в Москві на 4,381 подруж з минулого року 2,040 дістали розвід. Із 77 подруж, що дістали розвід у районі Москви, залишилося 47 дітей, які не пішли ані за батьком ані за мамою, отже круглі сироти, буцімто на державній опіці, себто „беззахисні".

БДЖОЛИ ПЕРЕЛЕТІЛИ ЧЕРЕЗ ОКЕАН.

Один латвійський пасічник захотів спровадити собі з Америки спеціяльну породу бджіл. Нормальний спосіб подорожі з Америки до Риги ледви чи бжоли булиб витримали. Тому вулий з роєм бджіл і кількома матками вислали повітроплавом „Гінденбурґ" з Ню Йорку до Франкфурту; звідти знову літаками до Риги. Ціла дорога тревала 5 днів. Шестого дня бджоли вже працювали на пасіці латвійського пасічника як у себе вдома.

62-ЛІТНІЙ СЛАВНИЙ УЧЕНИЙ ХОЧЕ МАТИ ДОКТОРАТ.

У Відні промувався до „д-ра технічних наук" професор Технічної Промислової Школи Роберт Едлер, славний винахідник. Має він... 62 роки і був одним із 31 кандидатів до цього титулу, єдиним у такому віці і на такому становищі від довгих-довгих літ.

„НІ ПЛАЧ, НІ СЛЬОЗИ, НІ НАВІТЬ ЯКБИ ХТО НАГЛО ПОМЕР, НЕ СПИНИТЬ МЕНЕ!".

Таке заявив поборець 4-го скарбового уряду донції одного львівського громадянина, якого він прийшов екзеквувати за неточне плачення податкових рат, а якого не застав дома. Нічого не помогли навіть посвідки, що рати всі вплачені. Поборець отворив при допомозі шлюсаря замки й зарядив винести всякі речі, як білля, постіль, сукні, плащі й т. п. на віз на вулицю, розуміється, на радість ворогів. Щойно коли поборцеві доручили позичених 150 злотих, що їх він домагався, він звернув згадані речі. Другої днини виявилося, що каса помилково виказала, наче згаданий громадянин не платив рат! Так запопадливо урядують поборці податків!

АПЕТИТ СЛОНА.

У віденському цирку Кроне у Пратері показують штуки 25 слонів. Наймолодший із них, Бірма, має великі симпатії серед жіноцтва і дітей. Цими днями одна дама годувала його цукром; коли він зїв увесь цукор, сам підійшов до льожі і вирвав їй з рук велику срібну чашу, яку проковтнув. Директор мусів заплатити дамі 600 шилінгів відшкодування і купити величезну порцію рицинового олійку для свого вихованця.

МІСТО, ПРО ЯКЕ НЕ ЗНАЛИ.

Англійський летун натрапив припадково на незнане місто у джунглях, 150 кільометрів від Сінґапор. Англійці вислали комісію, яка ствердила, що місто, про яке ніхто не знав, має 5 тисяч мешканців. Місто існує вже десять років і мешкають у ньому переважно китайці, що їх нужда і довги вигнали з Сінґапор. Щасливе це місто, де найвищою владою є самоврядна управа! Англійська влада почала порядкувати та европеїзувати місто, починаючи від податків. Розуміється, що мешканці міста не дуже вдоволені з такої опіки.

ГРІМ УБИВ ДВІ ОСОБИ.

В Брошневі, повіт Долина, грім ударив підчас бурі в працюючих на полі селян. Вбиті є Микола й Михайло Андрейки.

КОНФІСКАТА ЗАПАЛЬНИЧОК.

Часописи повідомляють, що на польсько-данціґському пограниччю притримують щоденно багато осіб за пачкування ріжного роду заборонених до перевозу до Польщі предметів, особливо запальничок. Запальничок конфіскують там щоденно по 200—300 штук. Крім конфіскати грозять пачкарям іще й карні репресії.

ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД НА ЛИСТОНОША.

В Лодзі 5 мужчин напали на вулиці на листоноша, Бронислава Дурка, пробуючи вирвати йому торбу. Дурко, зорієнтувавшися в ситуації, добув револьвер і стрілив кілька разів у сторону напасників. Один з них згинув на місці, інші втекли. Застрілений називається Стефан Северняк. Підчас облави попали в руки поліції ще кілька осібняків, що брали участь у нападі.

ЖЕРТВА ГАЗАРДУ.

В одному з лондонських шпиталів померла відома колись артистка Кейт Фут, що її в останніх часах називали „стара Кейт". Вона продавала на старість сірники та інші дрібниці при вході того самого театру, де колись збирала оплески. Славна колись артистка стала жебрачкою через рулетку. Великі гроші, які заробляла сама і які дістала по смерти своїх трьох чоловіків, Кейт Фут програла в рулетку. Це й було причиною її нужди.

СМЕРТЬ НА СТРІЛЬНИЦІ.

На військовій стрільниці в Замостю трапився нещасний припадок. Підчас стріляння гострими набоями внаслідок власної необережности знайшовся на лінії стрілу капраль Войцех Ющ, який, поцілений кулею в голову, згинув на місці.

ФАБРИКА КРУПА В РУМУНІЇ.

В промислових кругах Румунії поширюються поголоски, що німецька фірма Крупа веде переговори з румунським урядом щодо збудування в Румунії фабрики зброї. Кажуть, що переговори вже близькі до зреалізування.

„БИЛА ЖІНКА МУЖИКА".

За голосом цієї відомої пісеньки пішла 17-літня Марія з дому, Назарійчук, та почала бити свого чоловіка Михайла Шварца. Але що не могла сама дати ради, то запросила до помочі свою родину. Мабуть через те, що справа не скінчилася весело як у пісні, суд засудив Марію на дім поправи, родину на вязницю.

ЩЕ ОДИН „ДОМ ЛЮДОВИ".

У Павшівці, чортківського повіту, посвятили недавно угольний камінь під новий „дім людовий" Т.Ш.Л. „Доми людові" ростуть у нас тепер, звичайно для кількох латинників, як гриби по дощі, та це не перешкаджає ендекам кричати, що, мовляв, стан посідання поляків у Галичині корчиться.

ЩЕ Є ОРЛИ В КАРПАТАХ.

Десь за верхом Підполянки (на захід від Гребенова) має орел гніздо. Литає він часто понад полониною „Площа" та понад верхом „Голинки". Деколи перелітає понад річку Опір високо на верх „Рівна", або на верх „Токарчик". Летить завжди з розпростертими крилами, трохи опущеними додолу на кінцях; крилами ніколи не махає. Це з роду тих менших чорних орлів. Такий орел випханий є в століовій віллі „Марія" у Гребенові.

БОЛЬШЕВИКИ РОЗСТРІЛЯЛИ 16 ЗАГОВІРНИКІВ

МОСКВА. — Офіційні большевицькі власти подали до загального відома, що після того, як 16 заговірникам, судженим недавно в Москві, відмовлено прохання про помилування, їх усіх розстріляно. Між розстріляними знаходилися Зіновієв, Каменєв і інші бувші високі большевицькі лідери, які колись боролися проти царського режіму та помагали впроваджувати в Росії большевицьку систему. Тепер самі впали жертвою цієї системи.

ЩО ГОВОРИТЬ ПРО ТЕ ТРОЦЬКИЙ?

ОСЛЬО (Норвеґія).—У звязку з засудом смерти на 16 большевицьких лідерів, які нібито враз з Троцьким плянували замордування Сталіна, Троцький опублікував такий комунікат: „Засуди смерти були невідхильні. Цей суд заряджено тільки тому, що ні один думаючий політично чоловік не міг повірити в попередні засуди тих людей, що відбулися в 1935 році. Засуджені були примушені признатися до так званої вини. Їм обіцяно за те життя. Одначе Совєти, очевидно, не почуваються ніколи до обовязку дотримувати свої обіцянки. Большевицьке Політичне Бюро ориґінально складалося з Леніна, Троцького, Зіновієва, Каменева, Рикова, Томського і Сталіна. Ленін і Томський уже мертві. Чотири інші засуджені на смерть тою державою, яку вони створили. Політичною ціллю цеї роботи є знищити цілковито стару большевицьку партію, її традицію і програму. Самогубство Томського кінчить одну епоху, а зачинає другу". Крім того комунікату Троцький заявив, що він готов тут на еміґрації піддатися всесторонньому судові, на якому він викаже свою невинність і невинність тих, що їх большевики розстріляли.

ЯПОНЦІ РОЗСТРІЛЯЛИ 9 БОЛЬШЕВИКІВ.

ТОКІО. — Військовий японський суд у Манчуку засудив на смерть 9 большевицьких шпигунів, які в замаскуванню бувших царських офіцирів нібито працювали в користь Японії, а фактично вели шпигунську роботу в користь червоної Москви. Їх усіх розстріляно.

ПОЛЯКИ АРЕШТУВАЛИ АМЕРИКАНКУ.

ВАРШАВА. — Польські власти арештували американку паню Доротею Аткінсон з Мінеаполіс за те, що при ній знайшли банковий переказ. Це, кажуть, противиться польським митним розпорядженням. Її поставили під суд в Острові і засудили на один рік тюрми. Американська амбасада інтервенювала в її справі, одначе без успіху. У звязку з тим випадком американська амбасада в Берліні повідомляє, що її заходи, щоб видістати від польських властей ті гроші, які поляки на основі свого закону про реґуляцію валюти американським горожанам сконфіскували, лишилися без успіху. Тому амбасада видала осторогу всім тим американцям, що збираються їхати до Польщі.

НІМЕЧЧИНА ГОДИТЬСЯ НА НЕВТРАЛЬНІСТЬ СУПРОТИ ЕСПАНІЇ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд заповів, що він годиться на невтральність супроти Еспанії й негайно вводить у себе заборону вивозу туди всякої зброї. Одначе німецький уряд ще раз підкреслив, що він сподівається, що те саме будуть робити також усі інші держави, включаючи Росію і Францію. В цьому відношенню німецька преса приняла досить приязний тон супроти французької політики, признаючи їй в еспанському конфлікті повну побіду.

НІМЦІ ЗБІЛЬШУЮТЬ АРМІЮ НА 200,000.

БЕРЛІН. — Гітлер видав розпорядок, на основі якого збільшується час військової служби в Німеччині з одного року на два. Беручи під увагу факт, що нових рекрутів будуть далі набирати, цим розпорядком упродовж року збільшиться німецька армія на 200,000 вояків. Через те вона стане знову щодо якости першою армією на світі. Німці пояснюють цей розпорядок загрозою з боку большевизму. Та за границею вважають цей рух поличником Франції, якої Німеччина перестала зовсім боятися.

РОСІЯ ГОДИТЬСЯ ТЕЖ НА НЕВТРАЛЬНІСТЬ.

МОСКВА. — Заходами французького амбасадора в Москві советський уряд зобовязався придержуватися строгої невтральности супроти обох воюючих сторін в Еспанії та обіцяв у своїй офіційній ноті не вивозити туди зброї, амуніції й інших воєнних матеріялів.

МАДРИД ПОТВЕРДЖУЄ НАЇЗД ПОВСТАНЦІВ.

МАДРИД. — Урядові круги, які зпочатку заперечили були наїзд повстанських літаків на Мадрид, тепер признаються, що такий наїзд був, одначе не заподіяв великих шкід. Одначе щоб відплатитися за ті шкоди, літаки уряду наїхали на Ґранаду, місто, захоплене повстанцями, й бомбардували його.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of th Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016, 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВЕЛИКИХ СЛІВ ВЕЛИКА СИЛА

Офіційний кандидат Републиканської Партії нарешті виголосив свою довго відкладану промову, котрою він мав офіційно відкрити свою виборчу кампанію. Навіть без відкладання такої промови вижидалиб як важної політичної енунціяції, а через відкладання вижидання ще більше зросло.

Складається промова Ландона властиво з двох частин. Виголошена вона була в родиннім містечку кандидата, і тому перша частина, звичайно, нібито відноситься тільки до місцевих громадян. Одначе й ця частина має певне політичне значіння, бо вона має викликати в краю враження, що Ландон це собі „звичайна людина", „простий чоловік". Цього роду апель стараються робити в Америці багато кандидатів. Одні з них убираються в „оверолси" (робітничі штани), інші представляють себе за „дерт-фармерів", що йдуть на збори просто від гною. Це, кажуть, ловить багато голосів. Звісно, серед людей, що почувають себе нижчими.

Друга частина промови говорить уже про властиву політику краю, і вже безпосередньо відноситься до кождого мешканця краю, де він не жив би. У цій частині горожанин сподівається знайти відповідь на важні питання біжучої політики краю. На питання праці. На питання податку. На питання прожитку. На питання миру й війни. І такі інші важні питання, котрих нині є дуже багато.

І ґубернатор Ландон дає на них відповідь. Він каже, що стоїть за те, щоб в Америці далі були свободи, якими американці тішилися від оснування держави, а за які вони добули собі високий рівень життя. Він говорив, що обіцяє американцям боронити їх свободи й нагоди до життя. Він запевняв, що спеціяльно стоїть за американську молодь: „Ми хочемо, щоб кожний хлопець і кожна дівчина мали кращу нагоду до життя, ніж ми (старе покоління) мали. Ми хочемо, щоб у Вашинґтоні був такий уряд, що захоронив би для молодої ґенерації нагоду розвою, для кожного на його спосіб, американських прикмет спирання на власні сили, чесности й щедрости". І так далі.

Здавалось би, що це дуже гарні завдання й дуже гарні обіцянки. Одначе коли так спитатисяб усіх інших кандидатів на уряд президента Злучених Держав, то вже згори можна сказати, що ні один з них не відкинув би цих думок, що кожний під ними підписавсяб. І не тому кожний з них підписався під ті кличі, що ґубернатор Ландон відкрив основні правди політичного життя, або їх удало сформулював, а тому, що це все, що ґубернатор Ландон сказав, це такі загальні, широко сказані засади, що вони властиво нічого виразного, конкретного не кажуть. Коли Ландон думає вести свою кампанію такими загальними фразами, то або він нічого кращого не знає, або своїх виборців має за дурнів, яких можна годувати пустими фразами.

ПАНЩИНА У СОВЄТАХ

(З брошури п. н. „СССР — дійсність").

Французького правого журналіста (який ставиться неприхильно до большевиків) пос. Анрі де Керієліса, підчас його поїздки до Москви відомий советський публіцист К. Радек привитав такими словами:

„Читаючи ваші статті, я щасливий, що можу стиснути вам руку. Саме тепер ви є мило бачені в нас. Ми є патріотами, отже легко нам порозумітися".

І вкінці К. Радек у приступі щирости додав: **„Я є в першу чергу російським патріотом"...**

Опісля Анрі де Керієліс повторяє майже дослівно те саме, що менше-більше перед 100 роками написав про Росію маркіз де Кустен: „Увесь край — це зорґанізований військовий табор... Французький селянин або робітник не міг би цього знести".

Прецизійно зорґанізований голод на Україні.

А тепер перейдім на терен України, бо там найбільше можемо навчитися. В цій велитенській досвідній лябораторії, в цій операційній салі советської національної і господарської патольоґії, якою є Україна, ще виразніше спостерігаємо поворот СССР до „святої Росії", а України до „нероздільної частини нашого Союзу", себто до стану „Малоросії".

Прецизійно зорґанізований голод на українськім етноґрафічнім просторі в роках 1932-33, який був куди гіршим повторенням голоду з 1922 року, дав, як відомо, знаменити висліди і на весну 1934 р. оголошено „ліквідацію" голоду. В широкій советській статистиці, на жаль, нема згадки про людські жертви. Тому не знаємо ні скільки українських існовань коштував відомий, але вже частинно замулений, біло-морський канал, ні який цифровий „ефект" дав останній голод на Україні. Знаємо лише, що померлих з голоду начислювали на міліони. Знаємо теж, з якою метою переведено цю операцію. Треба було витягнути господарство України з пропасти, штовхнути наперед большевицьку украінізацію. Під безпосереднім проводом тов. Сталіна партія розгромила клясово-ворожі недобитки, гнізда українського націоналізму і націоналістичних недотягнень, на чолі яких стояв Скрипник. Тов. Постишев спеціяльно підкреслив необхідність сконцентрувати вогонь на українськім націоналізмі, який становить тепер головну небезпеку („Вісти" ч. 20 з 24. січня 1934).

У звязку з цим неначе „ударним" завданням на просторі України перед Советами стоїть інше завдання — старе і дотепер не виконане: викорінити з психольоґії населення навіть інстикт власности. Це завдання, як відомо, майже зовсім не існує на просторах РСФСР, бо населення північної частини СССР від віків має у великій мірі абстракційне поняття про право власности.

Якщо акція за введення **господарського феодалізму і державної панщини** на півночі вдалася дуже легко, то на просторі України (як також на Кубані і частинно у скольонізованих українцями полудне-во-надволжанських округах)— ця трудна, але для Советів **конечна** акція зустрічає майже непоборні трудноші.

А під тим оглядом советський апарат не має у нічому стриму.

Доволі поглянути ще раз на карту голоду в 1933 р., щоб уявити собі розміри советської вівісекції, переведеної на тілі цілого народу. Бож простір голоду на терені СССР зовсім покривається у першу чергу з **українським етноґрафічним простором.** Експеримент не легко вдався. Ефект нарушено двома самогубними стрілами: **письменника Хвильового і комісаря Скрипника.** Ці стріли не були випадком або відірваним явищем. Вони були без сумніву голосними проявами процесів, яких цілість покищо для нас невідома. Сліди цих процесів знаходимо у промові Постишева, яку він виголосив на XII зїзді КП(б)У дня 20. січня 1934 р. Постишев ствердив такі факти:

Процес С. В. У. („Союзу Визволення України") виявив, що найсильніші гнізда націоналістичної контрреволюції були у вищій і середній школі, в Академії Наук, у видавництвах і в організаціях письменників. В 1931 р. викрили т. зв. Український Національний Центр. Була це боєва національно-фашистівська орґанізація. Її завданням була консолідація національних сил і підготова до повстання. З початком 1933 р. ГПУ викрило нову орґанізацію, „Українську Військову Орґанізацію". Щойно тепер видно, як далеко ця болячка вспіла поширитися на тілі советської України. Можу рішуче ствердити, що Скрипник був не лише Іцараваном, але також і безпосереднім знаряддям національних сил. Треба було вже давно сказати: бий Бадана, не бійся, бий Сурка, не бійся, без Черняка, /бий , Озерського*), не бійся. Бий тих націоналістичних драбів, бий сильніше!...

Вже сьогодні слід передбачувати, що націоналістична контрреволюція піде тепер ще глибше у підземелля і ще ліпше буде скриватися.

Викрити й остаточно зліквідувати націоналістичні ухили в Комуністичній Партії большевиків України — це **засадниче наше завдання** („Вісти", ч. 20 з 24. січня 1934).

Погром укрансіької інтеліґенції.

Тому одночасно з акцією винищування голодом населення України ведено дійсний погром не лише більших середовищ української інтеліґенції (Академія Наук, видавництва, письменники), але також обласної комуністичної партії — нижчої провінціональної, отже більше „засимільованої з місцевим населенням". Хоч, як бачимо на прикладі Скрипника, потерпіла на цьому теж комуністична еліта на Україні.

У висліді цього з початком 1934 р. треба вважати, що український советський реґіоналізм скінчився (бодай леґально). Головно, якщо візьмемо під увагу знаменний проєкт нового партійного статуту, що його запропонував Каганович на XV. Зїзді В. К. П. (січень 1934), який його приняв. Цей „закон Кагановича" остаточно петрифікує і неначе „нобілітує" найвищий поверх всесоюзної еліти советської держави, як зорґанізовану бюрократично-аристократичну касту, в роді колишнього всеросійського „дворянства". Ріжниця така, що в теперішній Росії не може навіть бути мови про ніяку орґанічну пливкість, про ніякий природній доплив нових людей до рядів партійної шляхти. Ця каста, із зовсім означеним національним складом — є покищо немов герметично замкнена.

Льоґічним розвиненням цієї „ґенеральної лінії" на Україні є перенесення столиці УСРР з Харкова до Києва.

Слава цієї національної столиці, навіть у часах державної незалежности, була віддавна устійнена у советських сферах: „осине гніздо петлюрівців", себто „українського націоналізму". Черга на ліквідацію цього гнізда прийшла з хвилиною розгрому леґальних українських сил у Совєтах, коли харківське і лівобережне запілля після колєктивізації та голоду менше більше опановано і запевнено.

Це стратиґічне потягнення в українській політиці Совєтів, навіть під оглядом поширення впливів на західні етноґрафічні терени, неначе „з ближчого віддалення". Це офіційне потягнення дуже точно і щиро виявляє така заява влади добити остаточно клясового ворога, добити український націоналізм, який є тепер головною небезпекою **перемінити УССР в нероздільну частину СССР.** Все це осягнено в Києві, в цій непереможній передній сторожі СССР супроти Заходу („Вісти", 22. січня 1934(.

У звязку з тим XII. Зїзд КП(б)У не припадково вислав спеціяльний маніфест до Комуністичної Партії Західної України („Вісти", 12. січня 1934).

Ліквідація українських письменників і письменства.

Характеристичне, що коли на просторі Р.С.Ф.С.Р. большевицький апарат переводить свої рішення в дусі чистого „діялектичного матеріялізму", переважно в господарсько-адміністраційній ділянці, то на просторі України, всупереч доґмам марксизму, Совєти змушені до праці головно в духово-культурній ділянці, отже в ділянці, яка на думку Леніна-Маркса не істнує. Коли дня 23. травня 1932 р. Совєти оголосили у Москві відомий декетр про „свободу" письменницької творчости (від письменника вимагається лише „льояльности", не комунізму), то з цієї „свободи" користає, як виявив досвід, лише російська література. Щож торкається України, то цей ліберальний декрет, який формально обовязує на просторі цілого СССР, фактично започаткував ліквідацію всякої української літератури, ліквідацію у приспішеному ході. Тепер „українська" література УСРР складається **на 90 відсотків з перекладів з російської мови,** до того зладжених якимсь дивним советсько-малоросійським воляпіком. Наглядним наслідком цього лібенального декрету є збоґачення російської літератури такими назвищами, як Павленко, Авдієнко, Василенко та інші.

СССР залишився „святою Росією".

На сірім і нуднім, але у своїй дійсности фантастично жорстоким тлі життя СССР слід ствердити кілька незаперечних фактів, які поглиблюють синтетичну формулу Анрі де Керієліса, що **Советська Росія залишилася цією „святою Росією", якою була завжди.**

Отже з кінцем 1934 р. СССР стабілізується як держава з **февдально-военним устроєм,** з прикріпленням селянства до колхозів і совхозів, міського населення — до фабрик, копалень і до інших промислових варстатів. Отже маємо поворот до **панщини** в стилі менше-більше московського царя Бориса Годунова.

Процес правного заведення панщини, започаткований трохи пізніше ніж колєктивізація, яка зрештою автоматично створила фактичну панщину. Процес привернення панщини відбувається постійно і послідовно, хоч галас довкола колєктивізації, як „соціялістичного" потягнення, здається прислонює цей процес перед очима европейської преси.

Декретом центрального виконного комітету з 17. березня 1933 р., доповненого пізнішими розпорядками і постановами комісаріяту тяжкого промислу і „совєту праці та оборони" (2. серпня 1934), **скасовано право самостійного шукання праці та відходу з колхозу.**

Прикріплення селянства до колективів і робітників до фабрик переведено скоріще, бо декретом з 3. вересня 1932 р. Одначе декрет з 17. березня 1933 р. враз з постановами з 13. квітня 1933 р. і зі спеціяльним декретом з 28. квітня 1933 р. (про пашпорти) виразно передбачає санкції на винуватців, які „самовільно покинуть колхоз" і „вступлять до фабрик без дозволу". Ця санкція — це засуд на голодову смерть, бо позбавляє права до купна харчів, по відсидженні 2 років у вязниці.

Селянин у „першій на світі соціялістичній державі" в XX. в. є в меншій мірі (якщо в не більшій!) власністю „колективного" пана і товаром, як за часів московських або перших всеросійських царів. Партійна бюрократія управильнює поділ цього людського товару між колхозом і фабрикою.

Без сумніву введення по 70 роках волі — панщини на просторі Росії не було миле для населення. Одначе страшніша і куди більше вбивча є ця панщина на просторі України, де остаточно закріпила її цариця Катерина II.

А проте саме Україна в цій господарській системі відограє ролю найбільшого в СССР державного маєтку, з якого грабіжник-господар випомповує без милосердя збіжжя, зовсім не цікавлячися здоровлям і життям українських невільників.

Навіщо введено трактори і комбайни?

Характеристична подробиця: Дискусія на сторінках советської преси виявила факт, що механізацію сільського господарства при допомозі дорогих комбайнів (обєднання жниварки з молотілкою) введено на Україні лише тому, щоб запобігти розкраданню збіжжя перед вимолоченням і підчас молочення виголоднілими колхозниками.

Цей політично-господарський напрямок Совєтів — від реквізицій і НЕП-у до колєктивізації і панщини теперішнього февдалізму — є настільки твердий і конечний, щоб вдержати большевицький режім та устрій, що лише недвозначна японська небезпека приневолила раду комісарів СССР оголосити 11. грудня 1933 р. такий сензаційний декрет:

Від 1. січня 1934 на цілім просторі Далекого Сходу звільнено колхози і колхозників (сік!) від примусових достав збіжжя на 10 років, одиничних господарів на 5 років („Ізвестія", з 12. грудня 1933, ч. 301). Інші частини СССР можуть лише мріяти покищо про такий декрет.

В державі панщизняного февдалізму XX. в. все підпорядковане военно-стратеґічним інтересам, включно до масової продукції тракторів. На цій точці політика совєтів дуже чутлива і з цим тісно вяжеться несподіваний поворот до „батьківщини".

*) Назвища членів комуністичної партії, які підпали націоналістичним ухилам і їх або розстріляли, або висилали на заслання.

Франц Герцеґ.

ЛЕҐЕНДА ПРО ЖУРНАЛІСТА

Шестого дня скінчив Господь Бог сотворення світа. І те, що за шість днів створив із нічого, роздарував семого дня між істоти, які створив.

Рибам дав воду, літаючим птахам повітря, чотироножним звірам землю. Зате людині подарував риби, птахи та чотироніжні звірята.

Коли Бог роздав уже все, прибіг задиханий чоловік, а як побачив, що спізнився, впав на колінки перед Сотворителем і щиро попросив:

— Господи, дай і мені частинку багатств землі.

— Ти прийшов запізно — відповів Сотворитель — для тебе вже нічого не осталося.

— Господи, якжеж маю жити на Твому гарному світі?

— Не будеш жити, мій сину; будеш тільки приглядатися, як інші живуть. Будеш дивитися та записувати. Будеш дзеркалом, у якому приглядається само життя. Будеш журналістом.

Обсерватором із широко отвореними очима, з мізком, що втягає все як губка, з олівцем, що перебігає неструджено по картках паперу — ось чим був журналіст.

Описував золотисті карити, у яких могутній пан виїздив із свого замку, та він сам мусів ходити пішки. Описував вишні страви, що їх подавали — на блискучих від срібла та кришталів столах міліонерів, а сам нерідко був голоден.

Коли здіймали футро з плечей гарної жінки, обовязком його було порахувати перли на сніжно-білій шиї, та можна йому було робити це лише здалека, бо мусів мати очі, одначе не вільно йому було мати серця. Не мав також голосу, був неначе трубою, крізь яку промовляючі політики здобували нарід. Коли вродилося теля з двома головами, журналіст не мав часу дивуватися цьому, бо мусів подати це якнайскорше до відома інших, щоби вони могли дивуватися.

Той чоловік не жив звичайним життям — описував лише його.

Одного дня збунтувалися читачі.

Великий пан скрикнув необсвічений письмака! Назвав коні при моїй кариті арабами, а цеж чисті крови англійські коні.

Міліонер обурювався: — У звіті з приняття, що я його видав, забув згадати про паштет із язиків соловіїв. Щож це за несовісність, яка недостача відповідальности!

Гарна пані не могла простити журналістові, що ні словом не згадав про брилянтову брошку її перлового намиста.

Політик відказував і погрожував, бо у звіті з його довгої промови затаїв журналіст бурю оплесків, що ними присутні привітали кілька його зворотів. Без сумніву, ворожа партія перекупила письмаку! Гарна ватага ті журналісти!

Навіть і вбивник мав щось закинути. А саме, що коли часопис описує крізаві сензації, то тим впливає погубно на моральність і обичаї суспільности. Всі люди зібралися на нараду.

Невжеж часопис це справді дзеркало життя? А коли він уже є тим дзеркалом, то яким? Побільшує річи — чи поменшує, чи може обезображує їх брехливо та карикатурно? Треба би розбити на тріски таке дзеркало!

Людська громада, розгорячена та розговорена, йде до Бога.

— Господи, звільни нас від усіх журналістів!

Господь подумав хвилину та сказав:

— Добре. Я вас увільню. А хтож тоді буде редаґувати ґазети, коли журналістів не стане?

— Ангели! — озвалися люди. — Твої святі ангели, о Господи!

— Гм... — сказав Господь. — Сповню ваше бажання. Одначе передше подумайте та застановіться над тим, чого хочете. Ангели це служителі правди. Можуть писати лише правду, всю чисту правду. Про міліонера напишуть з нагоди його приняття не лише про паштет із язиків соловейків, а також про те, як міліонер дійшов до маєтку. Про великого пана напишуть, як поводиться з бідними людьми, а коли описуватимуть перлове намисто гарної жінки, зрадять рівночасно мрії, що їм ця пані віддається на самоті. Напишуть, кого політик більше, любить: нарід — чи себе.

Глибока тишина була відповіддю на слова Господні.

Щойно за якусь хвилину відізвався голос несміливий та покірний:

— Ти мудро кажеш, Господи. Ти добрий. Ти сам знаєш найкраще, яких часописів треба нам, немічним людям.

Господь знав це найкраще й усе осталося по давньому.

Журналіст писав далі, а читач не переставав хвилюватися. Та Господь дивився на все, що створив, пильно та добряче. І вірив, що так добре.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, подає до відома, що збори відбудуться в неділю, 30 серпня, зараз по Богослуженню, в гали церковній при Оклей і Райс ул. Збори будуть один тиждень пізніше з причини пікніку. Довгуючих членів просимо вирівнати свої залеглости і не наражуватись на суспенду. Літо минає тож пора побільшити членів, як до рбатства так і до У. Н. Союза. Ану за новими членами. Хто придбає члена той дістане нагороду від батька Союза, а похвалу від братства. — Микола Гуль, предс.; Гаврило Дацьків, кас.; Іван Дацьків, секр.

В наших часах.

До вязниці привезли двох вязнів.

— Пане директоре, — каже один з них — ми просили би, щоб пан директор були такі добрі та примістили нас в одній келії.

— А то чому?

— Ми занайомилися на залізниці, як нас везли до вязниці й ми умовилися, що спільно напишемо текст до звукової фільми...

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ТЕЖ ПИТАННЯ.

У своїх увагах про недавню конвенцію коклиністів у Клівленді Вестбрук Пеґлер, фейлетоніст нюйорського щоденника „Ворлд-Телеґрам", каже:

„Я хотів би, щоб той чоловік Коклин і той чоловік Смит порозумілися між собою та рішили, чи вони в своїх політичних промовах говорять за себе самих, чи за Бога.

„Як вони говорять за себе, то все гарно; а як вони кажуть, що говорять в імени Бога, то я хотів би спитатися, які вони мають повновласти".

Цими словами Пеґлер хоче остерегти горожан Америки, щоб розглядали політичні погляди цих двох проповідників (о. Коклин це католицький священик, а Смит протестантський проповідник) так, як розглядається загально погляди політичних діячів.

Іншими словами: Беріть від них религію, як належите до їх церкви, але вважайте, яку політику вони голосять.

ХОЧЕТЬСЯ ЙОМУ КОМУНІЗМУ ДУХА.

На так званім конґресі доповняючої науки при університеті св. Франца Ксаверія, що відбувся в Антиґонишу, в Новій Шотляндії, виступав Майкел Виліємс, редактор ґазети „Камонвіл", з промовою, в котрій сказав:

„Я тішуся героїзмом комуністів. Такого духа треба католикам".

Університет св. Франца Ксаверія католицький. Ґазета „Камонвіл" — католицька. Католики, відомо, проти комунізму. Але хотіли би мати духа комуністів.

ЧИ СПРАВДІ „ЦЕ НЕ МОЖЕ ТРАПИТИСЯ ТУТ"?

Американський письменник Синклер Луис написав повість про заведення в Америці фашизму під наголовком „Це не може трапитися тут".

Цим наголовком він натякає на думку тих американців, що голосять, що, мовляв, фашизм неможливий в Америці. Письменник хоче в повісти доказати, що фашизм можливий в Америці, та показує, як він виглядав би.

Майкел Виліємс, редактор католицького журналу „Камонвіл", говорив на зборах у католицькім університеті, що Америці грозить не комунізм, але фашизм.

На погляд цих людей, в Америці йде тепер боротьба між двома течіями: демократією й фашизмом.

ПОЩО КРИВДИТИ МОСКОВСЬКОГО ДИКТАТОРА?

На конвенції Національного Медичного Союзу, що відбулася оноді в Філядельфії, виступав д-р Джан С. Пері, лікар психіятричного департаменту шпиталю св. Єлисавети у Вашингтоні, і представляв Гітлера й Мусолінія як умово хорих людей.

„Мусоліні й Гітлер це психопатичні випадки", — говорив він. „Умово й чуттєво вони хорі люди, що можуть і мають силу зробити невисказані шкоди".

Може воно й так, але з приводу московського процесу проти 16 комуністичних комуністів нам хотілосяб знати: чому минати Сталіна?

ВЕЛИКА ВІЙНА В АЗІЇ.

Френк Г. Геджис пише в „Ню Йорк Таймсі", що в Азії прийде незабаром до „війни на велику скалю" між Японією й Китаєм.

„Ню Йорк Таймс" каже читачам, що Геджис відомий американський журналіст, що він жив на Сході 15 літ, головно в Японії, та недавно відбув довшу подорож по Китаю. Цим ґазета підсуває, що Геджиса можна вважати авторитетом у справах політики Далекого Сходу.

На зборах „Інституту для умов на Тихім океані", що відбуваються в Йосемит, у Каліфорнії, багато бесідників виходили з такого заложення, а з Шанґгаю доносять, що один з визначних японських ґенералів говорить про обеднання 5 великих північних провінцій Китаю... під владою Японії.

Що значить обеднувати великі провінції чужого краю під владою наїзника, відомо.

ЗВЯЗОК?

Френк Л. Клукгон, кореспондент „Ню Йорк Таймсу" з протиурядовими повстанцями в Еспанії, у своїм донесенню до тої ґазети, пише:

„Як на вежі катедри в місті Бадахосі вибила 4-та година зполудня, виведено 6 провідників вірних урядові військ та уставлено на мурі. Вони були бліді, але спокійні. Роздався гук вистрілів з рушниць, та всі 6 упали поволі й бездушно з муру, і їх кров потекла по хіднику. Це була тільки одна публична екзекуція для морального ефекту. У будинку для бійки з биками відбуваються кождого дня при сході сонця масові екзекуції".

Згадка про екзекуцію в будинку для бійки з биками дуже замітна. Вона нагадує тим, що дивуються жорстокости еспанської горожанської війни, на писання великих еспанських письменників (головно Бляска Іванеса) проти популярної в Еспанії розривки, бійки з биками. Ці письменники писали, що вид такої бійки розбуджує в людей жорстокість.

„І в Меріді теж цирк для бійки з биками став центром різанини людей", — каже замітно кореспондент.

ЯК ДУМАЄ ЖОРСТОКІСТЬ.

„Жовнірам сказано", — пише цей самий кореспондент, „що льояльні війська вбили найбільшого бойця проти биків в Еспанії, Марсіяля Лялянду і це жовнірів зробило лютими".

Жовніри тепер думають: Як вони вбили того, що так добре бився з биками, то треба на них за це пімститися.

Очевидно, тамта сторона може собі пустити таку саму чутку про своїх ворогів, щоб запалити своїх прихильників до лютої розправи.

НАДІЯ... НА ДОВГУ РОЗПРАВУ.

„Між фашистами й національною ґвардією", каже Клукгон, „зростає суперечка. Національну ґвардію створив ґенерал Франко, щоб не дати фашистам панувати на випадок, як протиурядова сторона виграє. Ґенерал Моля видав жовнірам заборону поздоровлятися в фацистівський спосіб, але його приказу в південній армії не придержуються.

„Тільки будучність може показати, чи котра сторона може бути побідницею на все... З продовження боротьби зростає завзяття. Ґенерал Франко каже, що він хоче ліберальної держави, але ледво чи його мрії здійсняться. З боротьби відай вийде крайня ліва або права держава".

Отже хоч бійки з биками нема, але надії е досить, що кров буде плисти обильно.

ПРИЧОМУ ІТАЛІЯ.

Чи в тій боротьбі між „ліберальним" ґенералом Франком і еспанськими фашистами буде фашистам помагати Італія?

Декому може так і здаватися, що справді Італії йде тепер за ідею фашизму. Та в анґлійських ґазетах пишеться, що італійський уряд тільки дивиться за те, якби то дістати для Італії недалеко від Ґібральтару базу для своєї фльоти й літаків. Якби це їй удалося, то Анґлія втратила би майже всі впливи на Середземному морю, яке перемінилось би на „італійське озеро".

Звісно, Італія не буде цього наперед говорити: вона буде говорити, що їй іде за фашизм. І дехто може навіть повірить.

ЗА КОМУНІЗМ?

Адже були на Україні люди, що повірили, що московські комуністи йшли на Україну не проти самостійної української держави, але за поширення комунізму на Україні.

Москва тоді голосила, що вона признає Україні право на національне самовизначення аж до відділення від Росії. Та як Росія захопила Україну, вона постійно перестрілювала всіх українських комуністів, що вірили в комунізм, але не покидали мріяти про незалежність України від Росії.

Нині вже й між комуністами нема таких дурнів, щоб щиро вірили, що Росія хоче зректись України.

РАТУНОК ПЕРЕД КОМУНІЗМОМ?

Дехто нині думає, що Італії може йде за те, щоб ратувати Еспанію перед комунізмом.

„Це не нова балачка. Адже говорила Польща, йдучи на Україну, що вона хоче ратувати Україну, себе й цілу Европу перед комунізмом.

Ратувала Польща Україну, щоб її комунізм не зїв, і сама її їла.

ВІРА, ЧИ ПЯТАК ПІД ПЯТОЮ.

„Іцку, Іцку, чому ти не йдеш сюди? Чому з гоями бєшся"? — кричав жид, швець, до свого сина.

„Бо мене ґої зачіпають!" — відповідає йому син.

„Та най зачіпають! Як ти їм не будеш відповідати, вони покинуть".

„Та бо вони кажуть, що я жид!"

„А хібаж ти не жид?"

„Алеж вони кажуть, що я Христа розпняв!"

„А хібаж ти розпняв? Чого ображатися неправдою?"

„Та бо я знайшов на вулиці пятак і став на нього ногою, а вони хочуть мене струтити з нього й собі забрати!" — каже нарешті син у розпуці.

Чи було це в Москві, Римі, чи Мадриді, не сказано. Відай могло це бути всюди.

Мусій Степанчук.

ОТАК ПЛАТИТЬ ЧАС.

Пощо ви мене величаєте
І многі літа так співаєте
На всі заставки,
Коли в душах в вас там неправда є,
А з сердець ваших злоба й кривда бє
И нечисті думки.

Пощо в вічі ви все так світите
И теплим словом так мене грієте,
Вдаєте другів,
Коли бачу в вас злобні усміхи
І читаю я ваші прогріхи
Фальшивости слів.

Ви тоді тільки щиро дружите,
Як ще силу й гріш в мене чуєте,
Як працюю я;
А як в праці вже я похилюся
І без помочі ввесь опинюся, —
Пропала дружба!

Тоді ніби ви сльози росите,
А за плечима камінь носите
Готовий усе,
Щоб за найменший який блуд малий
Камінь кинути в мій хребет слабий
И добити на все.

Тоді пішло в кут „Многоліття" всі
І величання і пісні гучні:
„Непотріб" я в вас!
Все, що я ділав, не оцінене,
І імя моє в вас опідлене!
Отак платить час!

Нервовість.

— Як подобається тобі твій новий товариш?

— Кажу тобі, він страшно нервовий. Він іще навіть не на місці в канцелярії, а вже працює!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОСИЛАЙМО МОЛОДЬ НА НАУКУ РІДНОЇ МОВИ.

Кожний день приносить нам якісь новини про політичне життя інших народів. З тих новин видно, к інші народи цікавляться своїми справами, як не щадять труду і жертв, щоб для свого народу чим причинитися, або чимсь перед іншими народами похвалитися. Всюди видно життя, напруження, зацікавлення.

Не так у нас. Ми мало цікавимося своїми справами. Справді у нас багато пристрасних сварок, у яких вилadовується багато гніву і ненависти, одначе правдивого зацікавлення нашими народніми справами в нас таки обмаль.

Ось візьмім справу навчання української мови серед молодших поколінь. Чи багато осіб серед нашої молоді знає добре в слові і письмі свою рідну мову? Не багато. Можна сказати, що навіть дуже мало. Навіть ті, що родилися і зростали в рідному краю, своєї рідної мови добре не знають. Можна булоб тут на американській землі цьому легко зарадити. Можна булоб свою рідну мову вивчити, але чи багато є до того охочих?

Ось, наприклад, в Колюмбійськім університеті в Ню Йорку рік тому відкрито курс української мови. Завдяки кільком свідомим українським громадянам вдалося добитись до того, що цей курс розпочався. Легко воно не прийшло. А тепер, маючи вже цей курс, чи багато українців на них учащає? Дуже мало. Лиш малий гурток українців підтримує цей курс. А решта громадянства відноситься до нього з якоюсь незрозумілою байдужністю. Та той малий гурт, що нині опікується цим курсом, на довгу мету цього робити не всилі. Коли ширше громадянство не займеться цею справою, то з боку учнів цей курс готов закритися. Тоді ми не тільки стратимо нагоду вивчувати нашу рідну мову, але дамо тим доказ своєї національної несвідомости. Буде навіть стидно перед іншими народами, які мають там теж свої курси, та які зі своїх курсів чисельно користають.

У першій мірі на той курс повинні звернути свою увагу батьки і матери підростаючих дітей. Вони повинні записати їх на той курс, щоб діти могли добре навчитися, словом і письмом, своєї рідної мови. Колись їм та мова може дуже придатись, а крім того вони будуть мати ту приємність, що можуть говорити кількома мовами. Так роблять розумні родичі чужих національностей. З тих учнів, що учащатимуть на той курс та вивчуватимуть українську історію, ґеоґрафію, літературу і т. п., повиростають також молоді українські лідери, які переберуть провід українського суспільного життя, коли старшим прийде час від усього усуватися.

Тому я ще раз кличу: Не забуваймо про курс української мови в Колюмбійськім університеті та стараймося всіми силами його піддержати, щоб його не втратити. Записуйте туди своїх дітей та самі вступайте. Справді за цей курс треба платити, одначе ті гроші колись стократно оплатяться.

Українка з Ню Йорку.

ВРАЖІННЯ З ВИСТАВИ В КЛІВЛЕНДІ.

Від 27. червня ц. р. розпочалась у місті Клівленді, Огайо, велика світова вистава, в якій беруть участь майже всі народи світу, показуючи на ній своє знання, свою культуру та своє народнє мистецтво.

Ми, українці, маємо там також свій павільон, але він пригнобливо малий, усього вісім квадратових стіп, з маленькою назвою вгорі: „Україна".

Правда, мати свій павільон, як виказала шікаґовська вистава, це дуже коштовна річ. Одначе нас у Клівленді начисляють від 10 до 12 тисяч. Громада по нитці і булаб бідному сорочка. Інші народи, значно менші від нас, такі як греки, румуни, сирійці, литовці, хорвати й інші, спромоглися на це, а ми ні. А шкода, бо наше народне мистецтво дуже багате. Ми малиб чим похвалитися перед іншими народами. Та, на жаль, ми чомусь не дбаємо за те. Брак нам народньої гордости. Здається, колиб ми мали національну гордість, то діпняли би багато річей. Бо національна гордість є тим двигуном, що заставляє членів даного народу рухатися, змагатися з іншими народами та старатися не лишатись позаду інших. На рідних землях тепер за цю народню гордість змагаються наші найкращі сини. Вони виказують нам своїми прикладами, що в українськім народі є такі цінности, за які не лише жити, але і вмерти є замало.

Брак тої гордости є причиною нашої національної недбалости у таких справах, як ось усесвітня вистава. Нас чомусь мало це пече і соромить, що наш павільон один з останніх. Люди, що довго поневолені, передають свої хиби і свої рабські прикмети своїм дітям. І хоч нераз їх діти вириваються з ярма, то ці прикмети ідуть за ними.

З тих прикмет ми мусимо вилікуватися. Мусимо все тямити про наші великі обовязки, які можна виконати тільки збірним орґанізованим шляхом. А зорґанізуватися ми ніколи не будемо всилі, як довго не буде в нас тої національної гордости, що змушує людей на великі вчинки.

М. Шміґельський.

ВИЇЗД ЗА ГРАНИЦЮ.

(Дванацята стаття про горожанство та натуралізацію).

Кожного року принада старої батьківщини, як теж бажання відвідати кревних та приятелів збільшає число туристів зі Злучених Держав до всіх частин світа. Мало є таких імігрантів, осілих тут на стало, щоб не бажали виїхати з візитою до свого рідного краю. З якими документами можна зреалізувати такі думки?

Тут знов довідуємося, що американське горожанство в таких випадках відограє важну ролю. Як тільки чужинець натуралізується, є управнений дістати американський пашпорт на виїзд за границю. Американським горожанам не підносять питань, коли вони повертаються до Злучених Держав.

З другого боку, чужинець ніколи не може мати повного запевнення у справах повороту. Він подорожує на пашпорт свого родинного краю. Заки оставить Злучені Держави, звичайно дістає дозвіл на поворот, котрий управнює його до повороту в клясі безквотних імігрантів. Але він всетаки підлягає іншим вимогам іміграційного зокону: наприклад мідносно стану його здоровля. За загальними приписами, він не має клопотів з поворотом, якщо перебував за границею не задовго; але бували випадки, коли чужинцям відмовлювано права повороту до Злучених Держав.

Є теж інші важні ріжниці у справах виїзду горожанина та чужинця за границю. Дозвіл на поворот є важний тільки на час одночо року, якщо не одержано продовження. Натуралізований горожанин може перебувати два роки у свому рідному краю, а пять років у чужій країні, без ніяких перешкод. (Довше перебування може йти в розріз із заприсяженим зізнанням, яке він зложив підчас натуралізації, а саме, що буде стало мешкати в Злучених Державах).

Коли подорожування на американський пашпорт улекшує поворот до Злучених Держав, то знов зі сторони старого краю може наступити некорисно. У багатьох випадках американське горожанство може становити джерело поваги та пошанівку, але з другої сторони старі товариші та кревні можуть відчувати, що чоловік стратив стан людськости через зміну оригінальної приналежности. На це питання кожна людина мусить собі дати відповідь.

Підчас перебування за границею американський горожанин є під охороною американського прапора: одно з головних завдань американських амбасад і консулятів це охорона та всяка можлива поміч потребуючим подорожникам. Чужинець, хоч прожив довгі роки у Злучених Державах, не може домагатись охорони від американського дипльоматичног чи консулярного представника. На випадок яких труднощів він мусить шукати помочі у власного уряду.

Буває так, що закони деяких европейських держав не признають повних прав членам свого народу на зміну їх державної приналежности. Були випадки, коли натуралізованих американських горожан побирали до війська у їх старій батьківщині. Останніми роками уряд Злучених Держав заключив спеціяльні договори з деякими державами, за котрими право натуралізації вповні признано. Там, де не існують такі договори, як наприклад у Польщі, Італії, Франції, Німеччині, Югославії, Австрії й Росії, департамент стейту (міністерство закордонних справ) Злучених Держав видає осторогу натуралізованим горожанам, котрі задумують виїхати за границю, щоб на випадок вербування їх до мілітарної служби гостро протестували проти такої акції. Коли це діється з чужинцем, такого протесту не можна робити.

Натуралізований горожанин, їдучи за границю, підлягає майже тим самим приписам закона, що родовитий американець, і як довго термін важности його пашпорту не скінчився, не може бути якихнебудь перепон при його повороті до Злучених Держав. Чужинець ніколи не може мати повности в тому напрямку та завсіди мусить уважати, щоб не перебував задовго поза границями, бо як тільки втратить право до повороту як безквотний імігрант, тоді вступ до Америки буде для нього закритий.

ФЛІС.

ПОРЯДОК.

— Ганю, — каже пані до наймички — принесіть мені фляшку від оцту, цю, що на ній є етикета з написом: „Денатурований спірт", в ній іще мусить бути трохи руму.

НАРОДНІЙ НАПИТОК ПОЛІНЕЗИЙЦІВ.

Полінезія це група островів на Тихому океані. З більших островів належать до Полінезії Фіджі, Тонга, Самоа, Кукові острови, Тагіті, Паумоту, Маркезас. Типом населення Полінезії можна вважати самоанців, високого росту, гарних рисів (головно жінки, з яких деякі справжні красуні). Полінезійці люблять спокій і порядок, вони гостинні, справедливі, люблять чистоту та мають змисл краси. З прикрас у полінезійців поширене татуювання, а жінки радо прикрашуються, головно живими цвітами. Чим далі тим більше приймають европейську ношу та звичаї.

Одначе досі вдержали полінезійці народній напиток „каву". Приправляють і пють цю „каву" церемоніяльно. Напиток той роблять із корняка (кореня) перцю (Пепер метістікум). Корінь крають на куски, пережувають яких десять хвилин, добре перемішають зі слиною, а щоби не проковтнути, випльовують до деревляної миски, де все мішають із водою або кокосовим молоком. На островах Маркезас, Фіджі й Тонгайських жвякають коріння юнаки, що мають здорові зуби й ясна, на Самоайських островах і Тагіті дівчата, які перед жвяканням миють собі руки й добре чистять зуби та устну яму. На Самоайських островах брала участь у жвяканні коріння дочка начальника, незамужна, яка втішалась в оселі великим пошанівком.

Приправляють „каву" подекуди дуже церемоніяльно, бо пиття „кави" є важним обрядом при ріжних подіях і святах, а пють її означені особи. При урочистостях на Тонгайських островах засідають особи, вибрані для пиття „кави", з начальником. Напроти начальника сідає мішальник „кави", а йому по боках два юнаки, з яких один відганяє мухи, а другий держить посудину з водою. Перед мішальником є велика деревляна миска для прилагоджування „кави". За мішальником сідають ті, що пережовують перець.

Розжвякане коріння дають на знак до миски, поливають водою, а мішальник на приказ того, що сидить біля начальника, місить, аж тісто набере відповідної твердости.

Плин (дестилят), що остається, переціджують і дають пити. При цьому „матабуле" (щось наче начальників джура) викликає назвища учасників відповідно до становища і їм подають напиток. Миска, що до неї дають розжвякане коріння перцю, зветься „таноа".

На деяких островах підчас ріжних урочистостей не дозволяють жінкам пити „кави". Та вони радо пють, а навіть лучаться у гуртки, щоб разом пити каву. Роздавлена „кава" після відділення волокон виділює з себе штучний, ароматичний плин, гіркий у смаку. Не лише пють цей плин і то звичайно з чаш, зроблених із лушпин кокосових горіхів, але їдять теж тісто, вимішене при приладжуванні напитку.

„Кава" має аж 40% крохмалю, складників званих каваін і янджінон і 20% живиці, яка має в собі складники, приємні в смаку. Коли пити небагато „кави", то вона викликає почування щасливости, зворушує нерви, скріпляє духову силу, відсвіжує. Колиж уживати більше тієї „кави", вона впиває, викликає безжурність, втому, охлялість, блідість лиця, біль голови та непритомність.

Коли вживати правильно „кави" довший час і в більших скількостях, викликає це болі печінки та шкірні недуги і загальне безсилля.

Полінезійці пють цей народній напиток при ріжних урочистостях, одначе уступає він місце альдоголям, які ввели між туземцями европейці. При споживанні „кави" „придержуються в деяких місцевостях релігійних обрядів.

ВАШ СУСІД І ВАШ ПЕС.

(Подав д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

В місті Ню Йорку, де є коло 350 тисяч псів, заряд здоровля дістає багато скарг, переважно від людей, котрі самі не держать собак, але час від часу мають клопоти з псами своїх сусідів. Крім того заряд дістає численні донесення про випадки покусання собаками. В 1935 році число таких випадків у самім місті Ню Йорку виносидо пересічно по 59 на кожний день. Зогляду на те ця справа сталась поважним питанням.

Якщо власники псів не вміють самі в якийсь спосіб зарадити тому лиху, то заряд здоровля буде змушений, силою обставин, сам почати драстичну акцію в тому напрямку. Загроза показується всюди однакова, особливо де є велике число псів. Якби посідачі собак більше зважали на своїх сусідів та придержувалися приписів закону про санітарність, то булоб менше упередження до псів. За недавно принятою поправкою до закону, собаку можна провадити з собою без намордника, одначе на припоні. Такий припис не обтяжує ні власників, ні собак, одначе багато людей не придержуються приписів і тому 1935 року були звиш 21 тисяч мешканців міста Ню Йорку покусані псами.

Крім болів з причини покусання кожна жертва випадку переходить страшний переляк на думку про закаження, яке завсідм є фатальною хворобою. Поки покусаний не дістане запевнення від заряду здоровля, що собака не була скажена, доти страх його переслідує. Якби собак не вільно було випускати без намордників, то не булоб усіх тих терпінь.

Якби вас, як власника собаки, покусав пес вашого сусіда, ви певно ставилиб домагання покарати того сусіда. Отже чому не поводитись чемно супроти сусідів та їх дітей? Відноситься теж справедливо супроти пса та хороніть його від клопотів. Придержуйтесь приписів закону, що вимагає накладання намордників та привязання собак. Обходіться з сусідом таксамо, як ви бажалиб, щоб він обходився з вами.

Коли не буде відповідної кооперації, небезпека покусання псами буде скоро здержана зарядом здоровля.

ФЛІС.

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(91)

Дік і Док, сидячи високо на дереві, почали поволі западати в сон. Одначе вони боялися здріматись, щоб у сні не попасти в нову небезпеку. Тому вони рішили, що один мусить уважати, коли другий буде дрімати. Нетри були повні якихось зловіщих звуків і викриків. Справді льви не могли їм нічого зробити, одначе пантери могли легко вдряпуватися на дерево.

Вкінці надійшов ранок зі своєю освіжуючою красою. До їх дерева підійшов Юкунда і закричав: „Скоро, треба втікати, Незадовго можуть появитися воїни Галя Галя. Коли зловлять нас, то вбють напевно". На вид Юкунди хлопці відразу пригадали собі небезпеку. Очунявши, вони почали бистро спускатись на землю.

В той час, коли білі хлопці старалися за всяку ціну якось уникнути лихої долі, Тарзан, здавалося, сам шукав її. Він пустився відважно вперед на скаженого слона й біг смерти просто в зуби. За ним бігли теж його союзники, малпи, які до Тарзана мали необмежене довіря. Боротися з ним та по його боці належало до великої приємности малп.

Щоб відвернути бодай на хвильку увагу слона і тим дати нагоду Танторові завдати йому смертельний удар, Тарзан, немов вивірка, скочив на його хребет. По хребті він почав підсуватися до його голови, сподіваючися кожного моменту, що Гудаг забудеться й піднесе свою трубу вгору, щоб струтити його з хребта.